

Nr 207.

Av herrar **Ohlin** och **Myrdal**, om ändrad organisation av de socialvetenskapliga studierna vid universiteten.

Den vetenskapliga forskningen och utbildningen befinner sig i en ständig omdaning. Tyngdpunkten för intresset förskjutes, frågeställningarna förändras och arbetsmetoderna anpassa sig därefter. Samhällets omdaning och de därav betingade ständigt nya problemen kräva beaktande. Självklart undergår därmed också den högre forskningens och undervisningens organisation en motsvarande förändring. För några årtionden sedan utmärktes utvecklingen närmast av en betydande nygrundning och utbyggnad av anstalter för högre teknisk undervisning och forskning. Under efterkrigstiden torde man få anse, att det närmast är de sociala vetenskapernas framträngande som karakteriserat utvecklingstendenserna. Detta är också ganska naturligt. De sociala problemen och den därav betingade sociala omvårdnaden från samhällets sida ha tilldragit sig en allt större uppmärksamhet. Detsamma är fallet med ekonomisk-politiska åtgärder, varav många framkallats av de kriser och depressioner, som världen under de senaste två decennierna fått uppleva. Självklart torde vara, att dessa spørsmål i vår tid kräva ett mycket intensivare studium än vad fallet var under 1800-talet. Därför finns det inom den offentliga förvaltningen och inom samhällslivet i övrigt ett mycket större behov av på detta område utbildad arbetskraft än tidigare. Det ökade antal studenter som i alla länder vänder sig till ett studium av nationalekonomi, statistik, statskunskap, socialpsykologi, sociologi och ekonomisk historia bär vittne härom.

I utlandet ha universitet och högskolor på de flesta håll tagit konsekvenserna härav. Den socialvetenskapliga forskningen och undervisningen ha organisatoriskt utbyggt med utomordentlig hastighet. Många högskolor besitta för närvarande socialvetenskapliga fakulteter av väsentligt större omfattning än de juridiska fakulteterna. Nationalekonomi betraktas icke längre såsom *ett* ämne mera än detta är fallet med juridik utan uppdelas liksom denna i sina olika beståndsdelar, t. ex. ekonomisk teori, penning- och konjunkturproblem, näringsorganisations-spørsmål, internationella ekonomiska problem, socialpolitik, finanspolitik m. m. och särskilda lärarbefattningar inrättas i dessa. Dessutom har man antingen i förbindelse med universitet och högskolor eller fristå-

ende skapat stora sociala forskningsinstitut av liknande omfattning som de naturvetenskapliga forskningsinstitut vilka tidigare utvecklats. Under de senaste månaderna har man i London och Oxford grundat två sådana institut med fonder på flera tiotal miljoner kronor. Vilken vikt som exempelvis tillmätas nationalekonomien såsom det centrala ämnet inom socialvetenskapen belyses bäst därav att de stora universiteten på kontinenten i allmänhet ha fyra eller fem ordinarie professorer i detta ämne. I Paris och vid engelska universitet som Oxford och Cambridge är antalet ordinarie lärare ungefär det dubbla och vid åtskilliga stora amerikanska universitet uppgår antalet till ett tjugotal, vilket i flera fall är mer än antalet lärare i de juridiska ämnena.

Vid de svenska statsuniversiteten har i motsats till i utlandet ingen väsentlig förändring i fråga om socialvetenskapernas, särskilt nationalekonomiens, ställning ägt rum under de senaste 100 åren. I Uppsala finnes endast en professur i nationalekonomi och finansrätt inom juridiska fakulteten, och i Lund har man därjämte en särskild lärarbefattning av mera tillfälligt slag inom filosofiska fakulteten. Detta måste betecknas såsom en mycket otillfredsställande ordning. Kombinationen av nationalekonomi och finansrätt är irrationell framför allt därför att nationalekonomi är ett ämne av en helt annan karaktär än de juridiska disciplinerna. Det vore därför vida naturligare, att finansrätten förenades med någon annan del av juridiken. Olägenheten av nuvarande kombination består för det första däri att det ofta torde visa sig svårt att få en på två så skilda områden kompetent vetenskapsman. Nationalekonomi är ju en socialteoretisk vetenskapsgren, finansrätten däremot en juridisk disciplin; forskningsområdena äro så olika varandra och äro båda numera så omfattande och så viktiga, att de icke kunna på ett tillfredsställande sätt företrädas av *en* vetenskapsman. Ur den socialvetenskapliga undervisningens och forskningens synpunkt ligger en andra olägenhet däri, att juris professorn i regel torde ägna minst halva sin tid åt finansrätten och att därför den tid som återstår åt *undervisning* i nationalekonomi för juris studerande samt för studerande som förbereda sig på en filosofisk eller statsvetenskaplig examen blir ytterst knapphändig, varjämte det finns risk för att den nationalekonomiska *forskningen* vid ettdera eller båda av våra statsuniversitet kommer att ligga helt nere, om nämligen professorn föredrager att ägna sig åt finansrätten.

Icke minst ur synpunkten av den undervisning, som inrättandet av den nya statsvetenskapliga examen gör nödvändig, torde detta kunna betecknas som ett orimligt arrangemang. Ett tillgodoseende av den ekonomiska forskningens krav och det behov av undervisning, som studiet för ovannämnda tre examina påkallar, torde för nationalekonomiens del tarva en organisation av ungefär följande karaktär. Inom juridiska

fakulteten uppdelas professuren i nationalekonomi och finansrätt på så sätt att en särskild professur inrättas i nationalekonomi och finansrätten antingen förenas med annan professur eller — vilket naturligtvis är att föredraga — erhåller en självständig sådan. Inom filosofiska fakulteten inrättas en särskild professur i nationalekonomi. Dessutom torde två yngre lärarkrafter vara behöfliga, exempelvis en docent och en undervisningsassistent med ungefär den ställning som norska universitetsstipendiater. Att med mindre antal lärarkrafter än fyra tillgodose undervisningen inom det stora ekonomiska ämnesområdet och dessutom sörja för fruktbarande forskning torde vara omöjligt. Till jämförelse kan nämnas att antalet lärare inom det juridiska området vanligen är ett tiotal vid vardera statsuniversitetet.

Emellertid kan det ifrågasättas, om en så stor utbyggnad av nationalekonomien är befogad både i Uppsala och Lund. Det är en allt mera spridd uppfattning att i ett land som Sverige en fullständig utbyggnad av två universitet och en motsvarande högskoleorganisation i Stockholm — delvis även i Göteborg — icke är nödvändig, utan att en viss arbetsfördelning dem emellan skulle vara rationell. Denna tanke har bland annat med styrka framhållits i statsrådets och chefens för ecklesiastikdepartementet yttrande vid tillsättandet av den universitetsberedning, som för ett par månader sedan avlämnade sitt betänkande. Utredningen har för sin del ej närmare gått in på detta spörsmål men tillkännager sin sympati för tanken att »varje professur förlägges till det lärosäte, där de bästa betingelserna för ämnets studium äro för handen, då detta innebär ett effektivare utnyttjande av de begränsade medel landet kan ställa till förfogande för den vetenskapliga organisationens utveckling». Från denna utgångspunkt framstår det som uppenbart att det är tillräckligt, om en fullständig utbyggnad av den socialvetenskapliga undervisningen och forskningen sker på två ställen i landet. I stor utsträckning har detta redan skett i Stockholm, där för närvarande antalet ordinarie professorer i nationalekonomi är fyra, varjämte en professur i ekonomisk historia och vissa biträdande lärare i nationalekonomi finnas. För studerande vid Uppsala universitet torde det icke välla väsentliga svårigheter att bevista undervisning i Stockholm. Resetiden från Uppsala till Stockholm överstiger ej vad ett stort antal studenter måste räkna med som studera vid stora utländska universitet i världsstäderna. Det torde sålunda vare mest rationellt att det socialvetenskapliga studiet vid Lunds universitet utvidgas och att man framför allt av kostnadsskäl icke vidtager andra förändringar inom socialvetenskaperna vid Uppsala universitet än att professuren i nationalekonomi och finansrätt frigöres från sistnämnda ämne. Vad Lund beträffar framstår det däremot såsom av behovet ytterst påkallat att ej blott professuren i nationalekonomi och finansrätt inom juridiska fakulteten kly-

ves på angivet sätt utan att dessutom en ny professur inrättas inom filosofiska fakulteten, varjämte en sådan anordning träffas, att ett docentstipendium alltid står till förfogande för en nationalekonom samt en ny assistentbefattning i ämnet skapas.

Emellertid torde det kunna ifrågasättas, om en så betydande omläggning för nationalekonomiens del bör genomföras, utan att först frågan om det socialvetenskapliga studiet i dess helhet upptages till undersökning. Undervisningen i sådana i Lund ännu ej representerade ämnen som socialpsykologi och sociologi liksom även ekonomisk historia måste tillmätas den största vikt. Av statsverkspropositionen synes framgå, att chefen för ecklesiastikdepartementet icke ärnar framlägga förslag vid årets riksdag om inrättandet av de av universitetsberedningen föreslagna biträdande lärarbefattningarna i nationalekonomi, ej heller förslag om en tredje historieprofessur i specialämnet ekonomisk historia vid Lunds universitet. Såsom frågan nu ligger, måste vi anse denna underlåtenhet från ecklesiastikministerns sida vara i hög grad motive-rad. Lika litet som för nationalekonomien bör för ekonomisk historia eller andra socialvetenskapliga ämnen en nyordning träffas, innan en dylik allmän undersökning rörande socialvetenskaperna utförts, där behovet av nya lärarbefattningar klarlagts, så att en riktig avvägning kan göras. Att vid Lunds universitet skapa en tredje professur i historia, låt vara med tyngdpunkt på dess ekonomiska sida, *innan* nationalekonomien därstädes erhållit *en enda* fullständig professur, synes icke befogat. Första steget för att göra slut på den efterblivenhet i jämförelse med andra länder, som utmärker svenskt universitetsväsen på detta område, torde alltså böra vara att en allmän utredning igångsättes rörande det socialvetenskapliga studiet i dess helhet. Därvidlag torde man böra beakta även behovet av särskilda forskningsinstitut samt som ovan angivet möjligheterna att genom arbetsfördelning mellan universitet och högskolor åstadkomma en ekonomisk och rationell anordning. Även till universitetsförhållandena inom Nordens övriga länder bör hänsyn tagas, dels emedan åtskilliga lärdomar därifrån kunna hämtas, dels emedan en viss arbetsfördelning bör kunna ordnas även mellan deras och Sveriges universitet och högskolor.

Under hänvisning till ovanstående få vi härmed vördsamt hemställa, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning rörande de socialvetenskapliga studiernas organisation vid statsuniversitetet med beaktande av förhållandena vid och möjligheterna till samarbete såväl med de privata högskolorna i vårt land som även med övriga nordiska universitet och högskolor.

Stockholm den 23 januari 1938.

Bertil Ohlin.

Gunnar Myrdal.